

Basisscholing Cervixscreening

Voor doktersassistenten

Docentenhandleiding

Samenwerkende organisaties

Bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker

2019-2020

Colofon

Uitgave

© NHG • NVDA • NVOG • NVVP • RIVM • Screeningsorganisaties • VAP • Bilthoven, 2019.
De Basisscholing Cervixscreening mag worden gebruikt door iedereen die beroepsmatig of op welke andere wijze dan ook bij het bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker betrokken is.

Onderwijskundige ontwikkeling

Rubus Opleidingspartners bv, Zwolle
www.rubus-info.nl

Illustraties

Anke Nobel, Lelystad
www.ankenobel.nl

Versie 2019-2020

Inhoud

1. Inleiding	4
2. Overzicht scholing	5
3. Programma praktijkscholing	6
4. Praktijkbijeenkomst 1 – Uitstrijkje maken	7
5. Praktijkbijeenkomst 2 – Communicatie en attitude	11
Bijlagen	15
Bijlage 1 Uitstrijkconsult uitgespeeld (Monica van Alphen)	15
- Deel 1 Het intakegesprek	16
- Deel 2 Het onderzoek	22
- Deel 3 Het afrondend gesprek.....	28
Bijlage 2 Gespreksvoering HPV uitgespeeld.....	32
Bijlage 3 Communicatie in de praktijk	34
- Praktijksituatie 1 mevrouw Hassan	35
- Praktijksituatie 2 mevrouw Grottenberg	41
- Praktijksituatie 3 mevrouw Post	47
- Praktijksituatie 4 mevrouw Novak	53
- Praktijksituatie 5 mevrouw Alaoui (optioneel)	59
- Praktijksituatie 6 eigen ervaring (optioneel).....	61

1. Inleiding

Voor je ligt de docentenhandleiding van de praktijksholing cervix uitstrijken. Doel van de scholing is kennis, inzichten en vaardigheden te vergroten, zodat de kwaliteit van de uitstrijkjes en de communicatie binnen het bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker op een basisniveau gegarandeerd kan worden.

De scholing bevat de basiskennis en –vaardigheden die een doktersassistent minimaal moet bezitten om in het kader van het bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker uitstrijkjes te maken. De scholing is gericht op doktersassistenten die het maken van uitstrijkjes binnenkort in hun takenpakket krijgen of daar net mee zijn begonnen.

De cursisten hebben het kennisgedeelte (e-learning) afgerond. Ze hebben de toets gedaan. In het praktijkdeel van de scholing gaan ze de opgedane kennis en inzichten toepassen in een (gesimuleerde) praktijksituatie.

De praktijksholing bestaat uit twee bijeenkomsten. Tijdens de eerste praktijkbijeenkomst gaan de cursisten oefenen met het maken van het uitstrijkje. Daarna gaan ze in de eigen huisartsenpraktijk onder begeleiding van de huisarts verder oefenen met het maken van het uitstrijkje.

Tijdens de tweede praktijkbijeenkomst komt het onderwerp communicatie en attitude aanbod. De achtergrond (kernboodschappen) en communicatie rond HPV staat centraal. De cursisten moeten zich inleven in praktijksituaties en hoe zij met de situatie om zouden gaan. Aan het eind van de tweede bijeenkomst vindt er een evaluatie plaats.

In de praktijksholing gaan de cursisten:

- Concreet oefenen met vaardigheden
- Feedback geven en ontvangen
- Leren van elkaar
- Ervaringen uitwisselen
- Opedane praktijkervaringen terugkoppelen.

De cursist beschikt zelf over een cursistenhandleiding met alle benodigde opdrachten, instructies, observatielijsten en casuïstiek. Deze hoeft je dus niet uit te delen.

Inhoud docenthandleiding

De handleiding bevat per praktijkbijeenkomst:

- Aanwijzingen ten behoeve van de organisatie van de scholing
- PowerPoint presentatie(s)
- Benodigde materialen en hulpmiddelen per onderdeel.

2. Overzicht scholing

De scholing bestaat uit drie hoofdonderdelen:

- E-learning
- Praktijkscholing
- Praktijkopdracht

In de e-learning hebben de cursisten kennis en inzichten opgedaan die ze nodig hebben bij het maken van uitstrijkjes. Tijdens de praktijkscholing bespreken ze de e-learning, krijgen ze instructies en oefenen ze het maken van een uitstrijkje. Ook oefenen ze de communicatie met de vrouw. De praktijkscholing bestaat uit twee bijeenkomsten. Na de eerste praktijkbijeenkomst gaan de cursisten in de huisartsenpraktijk aan de slag met een praktijkopdracht. Belangrijk is dat ze deze ruim van tevoren samen met hun huisarts inplannen.

In onderstaand overzicht zie je hoe de totale scholing is opgebouwd.

Volgorde	Onderdeel	Inhoud (kort samengevat)
E-learning	Het bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker	<ul style="list-style-type: none"> – Baarmoederhalskanker en hrHPV – Bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker
	Het uitstrijkje	<ul style="list-style-type: none"> – De voorbereiding – De uitvoering – De afronding – De uitslagen en vervolgtrajecten
	Communicatie en attitude	<ul style="list-style-type: none"> – Communicatie en attitude
Praktijkbijeenkomst 1	Achtergrondinformatie Het uitstrijkje	<ul style="list-style-type: none"> – Evaluatie e-learning – Plenaire instructie uitstrijkje maken – Oefenen met uitstrijkje maken – Primair proces
Praktijkopdracht	Het uitstrijkje	<ul style="list-style-type: none"> – Onder begeleiding oefenen met uitstrijkjes maken in de eigen huisartsenpraktijk
Praktijkbijeenkomst 2	Communicatie en attitude	<ul style="list-style-type: none"> – Evaluatie oefenen uitstrijkje in eigen praktijk – Informatie over hrHPV – Oefenen met praktijksituaties.

Na afloop van de e-learning, praktijkbijeenkomst 1 en 2 vindt er een digitale evaluatie plaats.

3. Programma praktijkscholing

De praktijkscholing bestaat uit twee praktijkbijeenkomsten, met een duur van drie tot vier uur. In de eerste praktijkbijeenkomst staat het maken van het uitstrijkje centraal. Tijdens de tweede praktijkbijeenkomst staat communicatie en attitude centraal.

Praktijkbijeenkomst 1: Het maken van een uitstrijkje

Minuten	Leerinhoud	Aandachtspunten
10	Welkom heten en programma uitleggen	
30	Voorstellen, inventariseren leerdoelen en resultaten e-learning kort bespreken	Ervaring en persoonlijke leerdoelen
30	Samenvatting aandachtspunten uitstrijken	Gericht op de vaardigheid
20	Demonstratie met uitleg	Observatielijst is uitgangspunt
45	Oefenen in subgroepen	Observatielijst is uitgangspunt
10	Terugkoppeling oefenen in subgroepen	Wat ging goed? Wat zijn verbeterpunten?
15	Uitleg primair proces	Presentatie
10	Terugkoppeling leerdoelen	Welke leerdoelen zijn behaald?
10	Uitleg praktijkopdracht	Oefenen in de eigen praktijk
180		

Praktijkbijeenkomst 2: Communicatie en attitude

Minuten	Leerinhoud	Aandachtspunten
10	Welkom heten en programma uitleggen	
30	Evaluatie praktijkopdracht	Bespreken in kleine groepen; wat ging goed, wat kan beter. Uitkomsten plenair bespreken.
40	Uitstrijkconsult uitgespeeld – rollenspel door docenten	D.m.v. rollenspel door docenten. Gericht op communicatie tussen DA en cliënt tijdens het uitstrijkconsult. Plenair bespreken.
30	Achtergrond hrHPV – presentatie	Achtergrond hrHPV en kernboodschappen – HPV normaliseren.
60	Oefenen met praktijksituaties – correcte communicatie	A.d.h.v. rollenspel en casuïstiek oefenen in het geven van de juiste informatie op de juiste wijze en het juiste moment. Plenair bespreken.
10	(Persoonlijke) leerdoelen & evaluatie	Behaald ja /nee?
180		

4. Praktijkbijeenkomst 1 – Uitstrijkje maken

In de eerste praktijkbijeenkomst staat de handeling 'het maken van een uitstrijkje' centraal. Het programma ziet er als volgt uit:

1. Welkom heten en programma uitleggen
2. Voorstellen, inventariseren leerdoelen en resultaten e-learning bespreken
3. Samenvatting aandachtspunten uitstrijken
4. Demonstratie met uitleg
5. Oefenen in subgroepen
6. Terugkoppeling oefenen in subgroepen
7. Uitleg primair proces
8. Terugkoppelen leerdoelen
9. Uitleg praktijkopdracht

Benodigde materialen en hulpmiddelen

Voor de uitvoering van praktijkbijeenkomst 1 moeten de volgende materialen en hulpmiddelen aanwezig zijn:

- Cursistenlijst
- PowerPointpresentatie
- Laptop
- Beamer
- Flap-over of whiteboard
- Internetverbinding
- Projectiescherm of witte muur
- Speculum (één per drie cursisten)
- Cervexbrush (één per drie cursisten)
- Container met fixeervloeistof (één per drie cursisten)
- Fantoom (één per drie cursisten)
- Laboratoriumformulier (één voor elke cursist)
- Uitnodigingsbrief met stickers
- Hand-out PowerPointpresentatie (één voor elke cursist).

1. Welkom heten en programma uitleggen (10 min)

Heet de cursisten welkom en vertel wat er vandaag op het programma staat.

2. Voorstellen, inventariseren leerdoelen en e-learning bespreken (30 min)

Start vervolgens met een voorstelronde en het bespreken van de e-learning.

De cursisten hebben voorafgaand aan de praktijkscholing de e-learning gevolgd. Deze bestaat uit drie trainingen. Hoe is de voortgang bij de deelnemers? Benadruk dat voor de accreditatie de deelnemers het volgende moet kunnen aantonen:

- Ze hebben de drie trainingen geheel doorlopen (in het voortgangsrapport staat het percentage wat doorlopen is)
- Ze hebben een voldoende voor de toets (75% of hoger).

U kunt de cursisten vragen om het volgende over zichzelf te vertellen:

- Naam
- Ervaring als doktersassistent
- Ervaring met uitstrijkjes maken
- Wat ze van de e-learning vonden en wat ze ervan hebben geleerd
- Of er nog vragen zijn naar aanleiding van de e-learning
- Eén of twee persoonlijke leerdoelen.

Noteer de persoonlijke leerdoelen in kernwoorden op een flap of het whiteboard. Welke leerdoelen komen veel voor? Bewaar de flap of foto van whiteboard om in de tweede bijeenkomst te gebruiken bij de evaluatie.

Tip: Creëer een interactieve voorstelronde

U kunt de introductie wat interactiever maken door één of meer van de volgende tips toe te passen:

1. Laat de cursisten één voor één naar voren komen om zichzelf voor te stellen en (in steekwoorden) hun leerdoel op het bord te schrijven.
2. Schrijf alle namen van de cursisten op een briefje, doe deze in een kom. Laat de cursist steeds nadat ze zichzelf heeft voorgesteld, een briefje trekken. Degene die op het briefje staat, is vervolgens aan de beurt om zich voor te stellen.
3. Laat de cursisten elkaar interviewen en de buurvrouw kort voorstellen. Dit breekt meteen het ijs voor doktersassistenten die nog geen andere cursisten kennen.

3. Samenvatting aandachtspunten uitstrijkje maken (30 minuten)

Gebruik de PowerPointpresentatie om de aandachtspunten bij het maken van een uitstrijkje nog eens onder de aandacht te brengen. Richt je hierbij vooral op aandachtspunten bij de vaardigheid bij het maken van een uitstrijkje. De cursisten gaan hierna oefenen op fantomen.

Labformulier invullen: In de e-learning is hieraan aandacht besteed. Controleer of de cursisten weten wat alle onderdelen betekenen en hoe zij dit moeten invullen. Indien dit nodig is, kun je het invullen van het labformulier laten oefenen.

Het is mogelijk om de onderdelen van de e-learning te laten bekijken (bijvoorbeeld de beeld- en begrippenlijst). Hiervoor moet dan wel een internetverbinding aanwezig zijn. Je kunt ervoor kiezen dit te doen als er bepaalde hiaten in de kennis van de cursisten zit.

4. Demonstratie met uitleg (20 minuten)

Demonstreer de techniek van het maken van een uitstrijkje op een fantoom. Zorg ervoor dat iedereen het goed kan zien. Leg bij elke stap uit waar de doktersassistenten op moeten letten. Let hierbij ook op de punten van de observatielijst. Geef aan welke uitvoering goed of fout is.

Werkvorm

Mogelijk kun je de handeling twee keer demonstreren. De eerste keer doe je het zelf. De tweede keer laat je de handeling door een cursist uitvoeren, waarbij je aangeeft wat er gebeurt en wat de aandachtspunten zijn. Hierdoor zien de cursisten waar voor hen de moeilijkheden waarschijnlijk liggen en dat het niet vreemd is, als het de eerste keer niet goed gaat.

5. Oefenen in subgroepen (45 minuten)

De cursisten gaan het maken van het uitstrijkje oefenen op fantomen. Dit doen ze in kleine groepen. Leg nog eens duidelijk uit wat de bedoeling is.

Je kunt ervoor kiezen om een lange oefenronde te doen, waarbij je elke cursist individueel observeert. Je kunt ook kiezen voor twee oefenrondes, met een korte terugkoppeling tussendoor. De cursisten kunnen dan in een tweede ronde bezig met de feedback.

Ze werken bij voorkeur in groepen van drie. Eén cursist oefent dan het uitstrijkje terwijl de andere twee observeren en op basis van de observatielijst feedback geven. Vervolgens mag de volgende cursist oefenen en geven de andere twee feedback.

Zelf loop je rond en sta je bij elke groep even stil om aanwijzingen en/of feedback te geven. Verzeker je ervan dat de cursisten op de goede weg zijn en zichzelf geen verkeerde technieken aanleren.

6. Terugkoppeling oefenen in subgroepen (10 minuten)

Laat de groepen plenair hun ervaringen terugkoppelen zodat ze hun ervaringen met elkaar kunnen uitwisselen. Richt je hierbij op de vragen:

- Wat ging goed?
- Wat was lastig?
- Waar wil ik nog mee oefenen?

7. Uitleg primair proces (15 minuten)

Geef middels de presentatie uitleg over het primaire proces van het bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker.

8. Terugkoppeling leerdoelen (10 minuten)

Bespreek met de cursisten de leerdoelen die zij voor deze bijeenkomst hadden. Zijn deze behaald? Welke leerdoelen wil je nog meer mee oefenen?

9. Uitleg praktijkopdracht (10 minuten)

Licht de praktijkopdracht toe. Vertel de cursisten dat zij de 'Instructie voor de huisarts' ook echt aan de huisarts moeten verstrekken. Licht ook de stappen van het oefenen kort toe.

Stap 1: Observeren van de huisarts bij het maken van het uitstrijkje. De cursist observeert minimaal drie uitstrijkjes of zoveel als de huisarts nodig vindt.

Stap 2: Samen met de huisarts het uitstrijkje maken. Zelfstandig inbrengen van het speculum en het opzoeken van de portio. De cursist brengt de portio in beeld. De huisarts controleert dan of de portio goed in beeld is. Als dit niet zo is, geeft de huisarts aanwijzingen voor het in beeld brengen van de portio. De cursist maakt vervolgens het uitstrijkje en stelt het materiaal veilig. Indien nodig kan ze hulp en/of advies vragen. Dit doet de cursist totdat zowel zij als de huisarts het vertrouwen hebben dat ze het uitstrijkje zelfstandig kan uitvoeren.

Stap 3: Na afronding van stap 2 gaat de cursist zelfstandig uitstrijkjes uitvoeren. De huisarts beoordeelt de kwaliteit van het handelen van de cursist aan de hand van de observatielijst (zie de bijlagen). De cursist bespreekt de observatielijst met de huisarts en formuleert verbeterpunten.

Stap 4: Na afronding van de praktijkopdracht laat de cursist de observatielijst door de huisarts aftekenen en afstempelen. Zij neemt de observatielijst mee naar praktijkbijeenkomst 2.

Observatielijst

Geef duidelijk aan dat de cursisten de door de huisarts ingevulde observatielijst mee moeten nemen naar de volgende bijeenkomst. De observatielijsten worden namelijk bij de terugkoppeling op praktijkbijeenkomst 2 besproken. Neem de observatielijst met de cursisten door. Is alles duidelijk? Zijn er nog vragen?

5. Praktijkbijeenkomst 2 – Communicatie en attitude

Tijdens deze praktijkbijeenkomst staan het beantwoorden van vragen rond hrHPV en seksualiteit, het geven van voorlichting (kernboodschappen) en de attitude van de doktersassistente (DA) centraal.

Programma

Minuten	Onderdeel	Aandachtspunten
10	Welkom heten en programma uitleggen	
30	Evaluatie praktijkopdracht	Bespreken in kleine groepen; wat ging goed, wat kan beter. Uitkomsten plenair bespreken.
40	Uitstrijkconsult uitgespeeld – rollenspel door docenten	Rollenspel door docenten. Gericht op communicatie tussen DA en cliënt tijdens het uitstrijkconsult. Plenair bespreken.
30	Achtergrond hrHPV – presentatie	Achtergrond hrHPV en kernboodschappen – HPV normaliseren.
60	Oefenen met praktijksituaties – correcte communicatie	Rollenspel en casuïstiek om te oefenen met het geven van de juiste informatie op de juiste wijze en het juiste moment. Plenair bespreken.
10	(Persoonlijke) leerdoelen & evaluatie	Behaald ja/nee?
180		

Benodigde materialen en hulpmiddelen

Voor de uitvoering van praktijkbijeenkomst 2 moeten de volgende materialen en hulpmiddelen aanwezig zijn:

- Cursistenlijst
- PowerPointpresentatie
- Laptop
- Beamer
- Flap-over of whiteboard
- Internetverbinding
- Projectiescherm of witte muur
- Uitgeprinte rollenspellen in enveloppen (één per drie cursisten)
- Uitgeprinte checklisten van de rollenspellen en casussen (één voor elke cursist)
- Hand-out PowerPointpresentatie (één voor elke cursist).

1. Welkom heten en programma uitleggen (10 min)

Heet de cursisten welkom en vertel wat er vandaag op het programma staat.

2. Evaluatie praktijkopdracht (30 min)

Leerdoel: door het bespreken van eigen ervaring leert de DA deze te delen en door het horen en bespreken van elkaars ervaringen leren de DA's van elkaar.

- Neem de tijd om de uitgevoerde praktijkopdracht te bespreken. Maak groepjes van drie of vier cursisten en laat elke cursist, max. 5 minuten, vertellen hoe zij het maken van het uitstrijkje heeft ervaren. Wat ging goed en wat kon beter? Doe dit aan de hand van de door de huisarts ingevulde observatielijst.
- Vragen om te bespreken zijn:
 - Komt de feedback van de huisarts overeen met de eigen perceptie van de doktersassistent?
 - Zijn er nog verbeterpunten aan te wijzen?
 - Hebben andere cursisten nog tips of suggesties? Hoe gaat de doktersassistent daar dan aan werken?

Loop als docenten rond en sta bij elke groep even stil om te luisteren, aanwijzingen en/of feedback te geven. Noteer voorbeelden en suggesties die je alle cursisten wilt meegeven.

- Bespreek vervolgens kort (10 minuten) plenair de belangrijkste punten met de cursisten. Gebruik de door de huisarts ingevulde communicatieonderwerpen op de observatielijst, als brug naar de onderwerpen van deze praktijkbijeenkomst. Wat ging goed aan de communicatie en wat kan beter? Hebben ze nog aanvullende leerdoelen op het gebied van communicatie voor deze bijeenkomst?

3. Uitstrijkconsult uitgespeeld – rollenspel door docenten (40 min)

Leerdoel: door het uitspelen van het uitstrijkconsult met subtiele missers in de verbale en non-verbale communicatie en het bespreken hiervan wordt communicatie en (eigen) attitude bespreekbaar gemaakt. Dit onderdeel dient daarmee gelijk als opstapje naar het behandelen van de LSD-techniek en communicatie over hrHPV.

- Speel het rollenspel over het consult van het uitstrijkje met behulp van het script uit bijlage 1. Een docent speelt de doktersassistent, de andere docent speelt de vrouw. De cursisten vullen tijdens het rollenspel het observatieformulier (uit hun cursistenhandleiding) in.
- Bespreek vervolgens plenair wat er goed ging en wat er beter kan. Laat de cursisten verbeter suggesties doen. Gebruik deze oefening als introductie naar de onderdelen die volgen, waarin cursisten handvatten krijgen om missers grotendeels te voorkomen.

4. Presentatie achtergrond, kernboodschappen en normaliseren van hrHPV (30 min)

Leerdoel: door een presentatie over de achtergrond van hrHPV, gekoppeld aan kernboodschappen en het uitvoeren van het rollenspel of bespreken van de video 'gespreksvoering HPV', is het onderwerp genormaliseerd voor de DA en weet ze welke informatie ze aan de vrouw kan geven.

- In dit onderdeel wordt a.d.h.v. een PowerPointpresentatie de achtergrond van hrHPV verbonden aan kernboodschappen. Geef deze kernboodschappen duidelijk aan: hoe vertel je dit aan de vrouw? En waarom vertel je dit zo? Zo wordt door achtergrondinformatie en het uitvoeren van het rollenspel of bespreken van de video 'gespreksvoering HPV' het onderwerp genormaliseerd, waarbij tips worden gegeven hoe te normaliseren. Het doel is dat cursisten dit onderwerp makkelijker met vrouwen durven te bespreken.
- Speel als docenten het rollenspel 'gespreksvoering HPV' met behulp van het script uit bijlage 2 of laat de video zien.
- Bespreek vervolgens plenair wat er goed ging en wat er beter kan. Laat de cursisten verbeter suggesties doen. Gebruik deze oefening als introductie naar het onderdeel 'Oefenen met praktijksituaties', waarin cursisten zelf rollenspellen gaan spelen en/of met casuïstiek gaan oefenen.

5. Oefenen met praktijksituaties: Rollenspellen en/of casussen (60 min)

Leerdoel: door het oefenen met en bespreken van de praktijksituaties (rollenspellen en/of casussen) wordt correcte communicatie en (eigen) attitude geleerd. Ook worden de inmiddels geleerde gesprekstechnieken en kernboodschappen over hrHPV toegepast.

- De cursisten gaan in groepen van drie personen met rollenspellen en/of casussen oefenen. In bijlage 3 van deze handleiding vind je de rollenspellen en casussen. Afhankelijk van de groep en de docenten kan er voor het uitvoeren van vier rollenspellen gekozen worden of het behandelen en bespreken van vier casussen of een mengvorm van beiden.

Rollenspellen:

- Deze zijn niet aanwezig in de cursistenhandleiding en dienen dus door de docent meegenomen te worden. TIP: De drie rollen zijn per A4 geprint op dikker gekleurd papier en geplastificeerd. Alleen het observatieformulier is op een los A4'tje geprint.
- De casus voor het rollenspel is beschreven op drie kaarten, één voor de DA, één voor de vrouw en één voor de observant. Ook is een observatieformulier aanwezig waarmee de observant beoordeelt of de juiste informatie op het juiste moment is gegeven. De docent loopt rond en staat bij elke groep even stil om aanwijzingen en/of feedback te geven. Geef cursisten 10 minuten per rollenspel (inclusief nabespreking in groepje).

Casuïstiek:

- De casussen zijn wel aanwezig in de cursistenhandleiding. LET OP! De checklist is alleen in de docentenhandleiding aanwezig en dient achteraf uitgedeeld te worden.

- Alle groepsleden lezen de praktijksituatie en beantwoorden individueel de vragen. Vervolgens bespreken ze hoe je moet reageren op een dergelijke situatie. De docent loopt rond en staat bij elke groep even stil om aanwijzingen en/of feedback te geven. Geef cursisten 10 minuten per casus.
- Er zijn twee optionele casussen, naar gelang samenstelling en niveau van de groep te gebruiken.
- Gebruik de laatste 10 minuten om plenair te evalueren en de belangrijkste punten te bespreken.

6. (Persoonlijke) leerdoelen en evaluatie (10 min)

Leerdoel: alle leerdoelen langslopen om te borgen dat alle leerdoelen zijn behaald of alsnog worden behaald. Verder wordt een eerste indruk verkregen hoe de cursisten de scholing hebben ervaren.

- Maak de eerder verzamelde leerdoelen inzichtelijk (flap, whiteboard of sheet) en evalueer deze plenair. Welke zijn behaald en welke niet?
- Geef de cursisten zelf even de tijd om te kijken of ze hun persoonlijke leerdoelen hebben behaald. Indien er leerdoelen niet zijn behaald, laat de cursist dan zelf noteren hoe zij hieraan gaat werken. Geef het advies om dit met de eigen huisarts te bespreken.
- Verkrijg via een korte inventariserende rondvraag een eerste indruk hoe de cursisten de scholing hebben ervaren.

Bijlage 1 Uitstrijkconsult uitgespeeld (Monica van Alphen)

Praktische informatie

Er is een overlegtafel en een onderzoeksbank/tafel aanwezig. Verder is er een labformulier, uitstrijk materiaal en een uitnodigingsbrief beschikbaar.

Monica van Alphen (vrouw) heeft een lange rok aan. Deze rok houdt ze aan tijdens het uitstrijkje waardoor de doktersassistent kan doen alsof ze het uitstrijkje (niet zichtbaar voor de cursisten) uitvoert.

De cursisten hebben allemaal een observatieformulier dat ze dienen in te vullen tijdens het rollenspel.

Casus - Monica van Alphen

Mevrouw van Alphen is een mevrouw van 50 jaar en komt vandaag voor het laten maken van een uitstrijkje. Het is de eerste keer dat ze meedoet aan het bevolkingsonderzoek. Ze heeft op alle eerdere uitnodigingen nooit gereageerd. Wel heeft ze ooit eerder een uitstrijkje laten maken, maar dat was erg vervelend. Dit uitstrijkje was niet in het kader van het bevolkingsonderzoek. Ze heeft hierdoor een slechte ervaring met het laten maken van een uitstrijkje. Door angst voor pijn heeft ze nooit eerder gereageerd op uitnodigingen voor het bevolkingsonderzoek.

Kanker komt in haar directe omgeving voor en ze vindt het onderzoek steeds belangrijker. Ze is nu erg nerveus doordat ze bang is voor pijn. Ze hoopt dat de doktersassistente haar goed instrueert.

Bijlage 1 Uitstrijkconsult uitgespeeld (Monica van Alphen)

Deel 1 Het intakegesprek

- De doktersassistent start met het gereed maken van de spreekkamer. Klarleggen van alle materialen (in een bekkentje legt ze het volgende klaar: speculum, borsteltje, potje, handschoenen, lange wattenstok). Ook legt ze het laboratoriumformulier op tafel.
- De doktersassistent haalt mevrouw van Alphen op uit de wachtkamer.

Doktersassistent

'U komt voor het uitstrijkje?'

Mevrouw van Alphen (nervus)

'Dat klopt'

Doktersassistent

'Heeft u de uitnodigingsbrief meegenomen?'

Mevrouw van Alphen

'Ja alsjeblieft'

- Mevrouw van Alphen geeft de uitnodigingsbrief aan de doktersassistent.

Doktersassistent

'Ik zag in de computer dat u voor de eerste keer een uitstrijkje komt laten maken, klopt dat?'

Mevrouw van Alphen

'Nou ik heb in het verleden wel een keer een uitstrijkje laten maken, maar dat is al heel lang geleden en was niet voor het bevolkingsonderzoek. Dat uitstrijkje was geen fijne ervaring, het was nogal pijnlijk.'

Doktersassistent

'Goed dat u na die pijnlijke ervaring nu toch gekomen bent!'

Mevrouw van Alphen (zuchtend)

'Uhm ja... vind ik zelf ook.'

Doktersassistent

'Het uitstrijkje hoort geen pijn te doen en als u het fijn vindt, kan ik u dadelijk stap voor stap uitleggen wat er gaat gebeuren.'

Mevrouw van Alphen (nervus kijkend)

'Ja dat zou wel fijn zijn.'

Doktersassistent

'Heeft u de folder bij de uitnodiging doorgelezen?'

Mevrouw van Alphen

'Ja'

Doktersassistent

'Heeft u naar aanleiding van de informatie in de folder nog vragen?'

Mevrouw van Alphen

'Komt baarmoederhalskanker veel voor? Bij mijn buurvrouw was het ook mis. Vandaar dat ik nu toch de stap genomen heb om te komen.'

Doktersassistent

'Baarmoederhalskanker komt niet veel voor. Dit bevolkingsonderzoek is er juist op gericht om voorstadia van baarmoederhalskanker te ontdekken. Mochten we een voorstadium vinden, dan kunnen we dit behandelen waardoor er geen baarmoederhalskanker ontstaat. Mochten we toch baarmoederhalskanker vinden, zijn we er meestal op tijd bij en kan het goed behandeld worden.'

Mevrouw van Alphen

'Ok dat is duidelijk.'

Doktersassistent

'Dan gaan we nu samen een aantal vragen doorlopen die ik op het laboratoriumformulier moet invullen.'

Mevrouw van Alphen

'Ok'

Doktersassistent

'U bent mevrouw van Alphen geboren op 31 juli 1969?'

Mevrouw van Alphen

'Ja dat klopt'

- De doktersassistent plakt de sticker van de uitnodigingsbrief op het labformulier en vult de datum van vandaag in. De datum benoemt ze hardop. De doktersassistent vult de antwoorden uit onderstaand gesprek in op het labformulier.

Doktersassistent

‘Heeft u klachten?’

Mevrouw van Alphen

‘Ja ik heb zo rond de menstruatie altijd veel last van hoofdpijn’

Doktersassistent

‘Ik bedoel eigenlijk qua vaginaal bloedverlies?’

Mevrouw van Alphen

‘Ja, ik vloeï altijd behoorlijk de eerste dagen van mijn menstruatie. Het maandverband is bijna niet aan te slepen’

Doktersassistent

‘Heeft u ook wel eens vaginaal bloedverlies tussen de menstruaties door of na geslachtsgemeenschap?’

Mevrouw van Alphen

‘Uhm nee’

Doktersassistent

‘Heeft u weleens bruine afscheiding of afscheiding die stinkt?’

Mevrouw van Alphen

‘Nee’

Doktersassistent

‘Hoe is uw menstruatiepatroon?’

Mevrouw van Alphen

‘Normaal, kan er de klok op gelijk zetten.’

Doktersassistent

‘Aan de telefoon had ik u al gevraagd wat de eerste dag van uw laatste menstruatie was. Is het gelukt om dat op te zoeken?’

Mevrouw van Alphen

‘Ja dat was [noem een datum van twee weken geleden]’

Doktersassistent

'Gebruikt u anticonceptie?'

Mevrouw van Alphen

'Ja, de pil'

Doktersassistent

'Gebruikt u nog andere hormonen?'

Mevrouw van Alphen

'Ja ik gebruik een hormooncrème voor plekjes op mijn voeten.'

Doktersassistent

'Zijn er nog andere hormonen die u gebruikt?'

Mevrouw van Alphen

'Nee, volgens mij niet.'

Doktersassistent

'Heeft u ooit een ingreep aan uw baarmoedermond gehad? Of bent u onder controle bij een gynaecoloog geweest.'

Mevrouw van Alphen

'Nee'

Doktersassistent

'Goed ik heb alles ingevuld dan gaan we nu het uitstrijkje maken.'

Bijlage 1 Uitstrijkconsult uitgespeeld (Monica van Alphen)

Deel 1 Het intakegesprek

Observatieformulier

De assistente:	Goed ☒	Fout ☐	nvt
Ontvangt de vrouw in de onderzoeksruiimte			
Nodigt de vrouw uit plaats te nemen aan de overlegtafel			
Gaat na wat de vrouw al weet over het onderzoek			
Informeert de vrouw over het doel van het onderzoek			
Informeert naar eerdere (negatieve) ervaringen met inwendig onderzoek			
Gaat na wat de belevingstoestand (bijv. angst of schaamte) is			
Toont begrip voor de gevoelens en belevingstoestand			
Stemt informatie en voorlichting af op de behoefte van de vrouw			
Legt de werkwijze van het onderzoek stapsgewijs uit aan de vrouw			
Biedt gelegenheid tot het stellen van vragen			
Beantwoordt vragen van de vrouw correct en volledig			
Vraagt de vrouw haar NAW-gegevens te noemen en controleert deze			
Plakt de sticker van de uitnodigingsbrief op het labformulier			
Vult samen met de vrouw het labformulier in			

Overige opmerkingen:

Bijlage 1 Uitstrijkconsult uitgespeeld (Monica van Alphen)

Deel 1 Het intakegesprek

Evaluatie

- Wat ging goed?
- Wat kon beter?
 - o Het is goed om voorafgaand aan de bespreking te benoemen, dat als je het gesprek zo voert je het niet verkeerd doet, maar dat we kijken hoe het nog beter kan, zodat de vrouw het uitstrijkje als minder belastend ervaart.
 - o Geen aandacht voor gevoel/gemoedstoestand vrouw
 - o Aandacht besteden waarom de vrouw nu pas voor de eerste keer voor het bevolkingsonderzoek komt
 - o Weinig gelegenheid gegeven tot vragen stellen
 - o Specifiek naar klachten vragen: bloedverlies tussen de menstruaties, bloedverlies na geslachtsgemeenschap. Vervolgens kun je dan ook vragen of de vrouw maagd is indien van toepassing: 'Heeft u wel eens geslachtsgemeenschap gehad?'
 - o Specifiek vragen of de vrouw hormonen spuit of slikt
 - o Vragen of de vrouw vooraf uitleg wil over het uitstrijkje

Bijlage 1 Uitstrijkconsult uitgespeeld (Monica van Alphen)
Deel 2 Het onderzoek

Doktersassistent

'Goed, ik heb alles ingevuld dan gaan we nu het uitstrijkje maken.'

Doktersassistent

'U mag zich uitkleden.'

- De vrouw kijkt ongemakkelijk rond, staat dan op, kijkt nogmaals rond en begint zich dan naast haar stoel uit te kleden.
- De doktersassistent brengt ondertussen de onderzoeksbank in gereedheid. Ze zet het potje in een kopje en draait dit alvast open. Trekt vervolgens haar handschoenen aan en verwarmt het speculum onder de kraan.
- Ondertussen ziet de doktersassistent uit haar ooghoeken dat de vrouw haar rok wil uittrekken.

Doktersassistent (nonchalant):

'Oh uw rok mag u wel aanhouden hoor.'

- De doktersassistent verwarmt het speculum onder de kraan.

Doktersassistent:

'Ok, dan mag u nu op de onderzoeksbank plaats nemen.'

- De vrouw gaat in het midden van de onderzoeksbank liggen

Doktersassistent:

'Schuif nog maar een stuk naar beneden'

- De vrouw schuift een beetje op.

Doktersassistent:

'U mag nog verder naar beneden schuiven. U mag met uw billen zoveel mogelijk op de rand komen liggen.'

- De vrouw schuift verder naar de onderkant van de bank.

Mevrouw van Alphen (kijkt erg gespannen)

'Zo goed'

Doktersassistent:

'Ja prima. Dan mag u uw handen onder uw billen leggen.'

- De vrouw legt haar handen onder haar billen.

Doktersassistent:

'Ik ga u stap voor stap uitleggen wat ik ga doen. Zoals ik eerder al aangaf hoort het onderzoek geen pijn te doen. Mocht u wel pijn ervaren, geef dit dan aan. Dan kunnen we samen kijken wat er aan de hand is en of we iets kunnen doen om de pijn te voorkomen.'

Mevrouw van Alphen (knikt instemmend, terwijl ze nog steeds erg gespannen kijkt)

'Ok, dat zal ik doen'

- De doktersassistent laat het speculum aan de binnenkant van het been voelen.

Doktersassistent:

'Is de temperatuur goed zo?'

Mevrouw van Alphen (kijkt nog steeds gespannen)

'Ja prima'

Doktersassistent:

'Ik zie dat u erg gespannen bent. Het is belangrijk dat u zich zo goed mogelijk probeert te ontspannen. Hoe beter ontspannen u bent, des te makkelijker het onderzoek gaat.'

Doktersassistent:

'Wat u kunt doen is al uw spieren zoveel mogelijk proberen aan te spannen.'

- Mevrouw van Alphen spant al haar spieren aan.

Doktersassistent:

'Goed en dan ontspant u nu al uw spieren tegelijk weer. Voelt u het verschil?'

Mevrouw van Alphen (is meer ontspannen)

'Ja'

Doktersassistent:

'Dan ga ik nu met het onderzoek starten'

- De doktersassistent voert nu uit wat ze zegt. Dit gebeurt allemaal onder de lange rok van mevrouw van Alphen (niet zichtbaar voor de cursisten)

Doktersassistent:

'Ik ga uw schaamlippen spreiden en breng vervolgens het speculum in uw vagina naar binnen. Zucht maar een paar keer heel diep.'

Doktersassistent:

'Ik ga het speculum nu openen.'

- De doktersassistent kijkt in het speculum tijdens het openen van het speculum. Vervolgens maakt ze oogcontact met de vrouw. Kijkt vervolgens weer in het speculum.

Doktersassistent:

'Ik ga nu opzoek naar uw portio, uhm ik bedoel baarmoedermond. De baarmoedermond ligt bij iedereen anders. Het kan soms even duren voordat ik deze gevonden heb.'

- De doktersassistent maakt opnieuw oogcontact met de vrouw.

Doktersassistent:

'Gaat het nog?'

Mevrouw van Alphen (knikt)

'mmhhmm'

- De doktersassistent kijkt weer in het speculum en zoekt verder.

Doktersassistent:

'Ik heb de baarmoedermond nu duidelijk in beeld.'

Doktersassistent:

'Met het borsteltje ga ik nu wat cellen afnemen, dit kan een weeïg gevoel geven.'

Doktersassistent:

'Zo ik heb nu alle benodigde cellen.'

- De doktersassistent verwijdert het borsteltje en zet dit meteen in het potje met de fixeervloeistof.
- De doktersassistent maakt opnieuw oogcontact met de vrouw.

Doktersassistent:

'Nu ga ik het speculum weer langzaam verwijderen.'

Doktersassistent:

'Zo het onderzoek is klaar. Zal ik u langzaam omhoog helpen?'

Mevrouw van Alphen

'Ja graag'

- De doktersassistent helpt de vrouw omhoog.

Doktersassistent:

'U mag zich weer aankleden en daarna weer aan de overlegtafel plaats nemen.'

- Mevrouw van Alphen kleedt zich weer aan.
- De doktersassistent stampt ondertussen het borsteltje tien keer goed uit in het potje en draait het borsteltje daarna krachtig rond. Ze doet dit niet te voorzichtig. Vervolgens ruimt ze de spullen op. Ze zet het potje bij het laboratoriumformulier op de tafel.

Bijlage 1 Uitstrijkconsult uitgespeeld (Monica van Alphen)

Deel 2 Het onderzoek

Observatieformulier

De assistente:	Goed ☒	Fout ☐	nvt
Geeft duidelijke uitkleedinstructies			
Instrueert de vrouw over de plaats op de onderzoeksbank			
Instrueert de vrouw over de juiste lichaamshouding op de onderzoeksbank			
Geeft aanwijzingen om de vrouw te laten ontspannen			
Legt stapsgewijs uit wat ze gaat doen			
Vertelt de vrouw dat zij zich weer mag aankleden			
Biedt de vrouw een inlegkruisje/maandverbandje aan			
Stampt het borsteltje 10× goed uit in het potje en draait het borsteltje daarna krachtig rond			

Overige opmerkingen:

Bijlage 1 Uitstrijkconsult uitgespeeld (Monica van Alphen)

Deel 2 Het onderzoek

Evaluatie

- Wat ging goed?
- Wat kon beter?
 - o Uitkleedinstructies en plaats op de onderzoeksbank
 - o Vakjargon: baarmoedermond in plaats van portio
 - o Biedt de vrouw geen inlegkruisje/maandverband aan
- Benoemen dat het belangrijk is om het borsteltje direct in de fixeer te plaatsen en tien keer goed uit te stampen op de bodem en daarna krachtig rond te draaien.

Bijlage 1 Uitstrijkconsult uitgespeeld (Monica van Alphen)
Deel 3 Het afrondend gesprek

Doktersassistent:

‘U mag weer aan de tafel plaats nemen.’

- Mevrouw van Alphen neemt weer plaats aan de tafel

Doktersassistent:

‘Ik vul nog even de laatste gegevens in op het laboratoriumformulier.’

- De doktersassistent vult aspect cervix in en plakt de sticker van de uitnodigingsbrief op het potje.

Doktersassistent:

‘Hoe heeft u het onderzoek ervaren?’

Mevrouw van Alphen (kijkt opgelucht)

‘Het viel me heel erg mee. Dat ik hier al die jaren zo tegenop heb gezien.’

Doktersassistent:

‘Fijn dat het mee viel. Zijn er nog dingen die ik anders had kunnen doen om u meer op uw gemak te stellen?’

Mevrouw van Alphen:

‘Nou ja, ik vond het nogal onduidelijk waar ik me moest omkleden en wat ik wel of niet moest uittrekken. Dit maakte me nogal nerveus.’

Doktersassistent:

‘Goed dat u dit aangeeft. Nu kan ik hier in vervolg beter op letten.’

- De doktersassistent pakt het labformulier en het potje vast.

Doktersassistent:

'Dit formulier en dit potje gaan naar het laboratorium. In het laboratorium beoordelen ze het uitstrijkje op HPV. Binnen vier weken ontvangt u de uitslag schriftelijk thuis. Als u na vier weken niets heeft ontvangen, moet u even contact met de praktijk opnemen.'

- De doktersassistent laat een korte stilte vallen

Doktersassistent:

'Heeft u nog vragen?'

Mevrouw van Alphen:

'Ja hoe zag het eruit? Heeft u afwijkingen gezien?'

Doktersassistent:

'Met het blote oog zag de baarmoedermond er normaal uit, maar als we eventuele afwijkingen met het blote oog zouden kunnen zien, zouden we geen uitstrijkjes hoeven maken.'

Mevrouw van Alphen:

'O ja dat begrijp ik. Ik zal dus de uitslag moeten afwachten.'

Doktersassistent:

'Ja dat klopt. Heeft u nog andere vragen?'

Mevrouw van Alphen:

'Nee dank u wel.'

- De doktersassistent en de vrouw geven elkaar een hand.

Doktersassistent:

'Tot ziens.'

Mevrouw van Alphen:

'Tot ziens.'

Bijlage 1 Uitstrijkconsult uitgespeeld (Monica van Alphen)

Deel 3 Het afrondend gesprek

Observatieformulier

De assistente:	Goed ☒	Fout ☐	nvt
Nodigt de vrouw uit weer plaats te nemen aan de overlegtafel			
Vult aspect cervix in en plakt de sticker op het potje			
Vraagt feedback over haar eigen handelen			
Informeert de vrouw over de wijze waarop ze de uitslag ontvangt			
Vertelt de vrouw wanneer zij de uitslag kan verwachten			
Instrueert de vrouw met de praktijk te bellen indien zij binnen de aangegeven periode geen uitslag heeft ontvangen			

Overige opmerkingen:

Bijlage 1 Uitstrijkconsult uitgespeeld (Monica van Alphen)

Deel 3 Het afrondend gesprek

Evaluatie

- Hebben jullie nog vragen/zouden jullie zaken anders doen?'
- Benadrukken dat bellen naar de praktijk niet nodig is en ze een brief ontvangt.

Bijlage 2 Gespreksvoering HPV uitgespeeld

Het afrondend gesprek na het uitstrijkje

- De doktersassistent en de vrouw zitten in de spreekkamer aan de overlegtafel. Het uitstrijkje is net gemaakt.

Doktersassistent

'Over ongeveer vier weken ontvang je een brief met de uitslag. Als je na vier weken nog geen uitslag hebt ontvangen, neem dan even contact op met de praktijk – misschien is er dan iets misgegaan met verzenden en moeten we dat even uitzoeken.

Heb je op dit moment nog vragen?'

Vrouw (weifelend)

'Nou... misschien is het wel helemaal niet zo hoor, maar stel dat ik straks HPV heb. Hoe zit dat dan precies?'

Doktersassistent

'Wat bedoel je met "hoe zit dat dan precies?"'

Vrouw (weifelend)

'Nou ja... ik heb gehoord dat het heel besmettelijk is... en euh...(natuurlijke stilte)'

Doktersassistent

'HPV is inderdaad heel besmettelijk, bijna iedereen heeft het wel een keer. Maak je je daar zorgen over?'

Vrouw (weifelend)

'Tja.... ik heb geen vaste relatie dus als het zo besmettelijk is, heb ik het vast opgelopen. En dan weet ik niet zo goed wat ik moet doen.'

Doktersassistent

'Ik weet niet of dit bij jou zo is, maar we weten dat de kans op besmetting iets groter is als je meerdere bedpartners hebt. Maar wat bedoel je met "dan weet ik niet zo goed wat ik moet doen?"'

Vrouw

'Ik vind het best wel lastig. Stel dat ik HPV heb, moet ik dat bijvoorbeeld zeggen tegen degene waarmee ik laatst geweest ben? En hoe lang heb ik het dan al?... En moet ik ook niet iemand als het ware waarschuwen voordat...nou ja...(ze *slikt haar laatste woorden een beetje in*)'

Doktersassistent

'Al deze vragen hoor ik vaker. Je vraagt je vooral af wat je je bedpartners moet vertellen?'

Vrouw

'Ja dat klopt. Omdat dat bij soa's ook moet toch? Niet dat ik ooit een SOA gehad heb hoor, maar ik weet wel dat je dan de ander moet informeren'

Doktersassistent

'Bij geslachtsziektes is dat inderdaad gebruikelijk. Bij HPV hoeft dit niet. Zoals ik al zei, HPV is heel besmettelijk en bijna iedereen krijgt het wel een keer, ongeveer acht op de tien vrouwen krijgt het eens in haar leven. Je lichaam ruimt het bijna altijd zelf weer op binnen twee jaar. Het is heel normaal om dit virus een keer te hebben. Er is dus geen enkele reden om het te zeggen.'

Vrouw

'Ok, dat is mooi. KLEINE ZUCHT VAN OPLUCHTING. Ook niet nu ik het weet bij de eerstvolgende.. ?'

Doktersassistent

'Nee ook bij komende bedpartners hoef je het niet te zeggen. Je kunt de kans op besmetting wel verkleinen door een condoom te gebruiken. Alleen uitsluiten doe je het nooit helemaal, maar een condoom gebruiken is altijd goed.'

'Heb je verder nog vragen?'

Vrouw

'Nee, eigenlijk niet'

Doktersassistent

'Goed, laten we dan eerst de uitslag afwachten. Als je dan vragen hebt kun je altijd even bellen.'

Onderwerpen rollenspellen/casussen

- Praktijksituatie 1 – Rollenspel of casus
Mevrouw Hassan belt, omdat zij zich zorgen maakt dat zij over tien jaar pas weer een uitnodiging zal ontvangen.
- Praktijksituatie 2 – Rollenspel of casus
Mevrouw Grottenberg komt voor een controle-uitstrijkje na zes maanden bij de DA.
- Praktijksituatie 3 – Rollenspel of casus
Mevrouw Post komt voor het eerste uitstrijkje en is aan het proberen zwanger te worden.
- Praktijksituatie 4 – Rollenspel of casus
Mevrouw Novak wordt door de doktersassistente gebeld over de uitslag: HPV+ en een PAP2.
- Praktijksituatie 5 – Casus (optioneel)
Mevrouw Alaoui is een allochtone vrouw die vraagt of ze wel of niet moet meedoen aan het bevolkingsonderzoek.
- Praktijksituatie 6 – Casus (optioneel)
Eigen casus.

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk

Praktijksituatie 1 Rollenspel mevrouw Hassan

Rol: Cliënt

Mevrouw Hassan belt de huisartsenpraktijk

Gegevens voor de rol van mevrouw Hassan:

- Je bent 40 jaar.
- Je rookt.
- Je hebt vier weken geleden een uitstrijkje laten maken.
- Gisteren heb je de uitslagbrief ontvangen met daarin de boodschap dat je geen HPV hebt en over tien jaar weer een uitnodiging ontvangt.
- Je voelt je er niet veilig bij, dat je over tien jaar pas weer mee kan doen. Je denkt dat als je binnenkort een HPV-infectie krijgt, je binnen tien jaar baarmoederhalskanker hebt.
- Je hebt de volgende vragen:
 - Je geeft aan dat je denkt dat het niet veilig is om over tien jaar pas weer een uitstrijkje te laten maken.
 - Je geeft aan dat je denkt dat je sneller HPV zult krijgen dan anderen, omdat je weerstand lager is. Je pakt elk griepje mee.
 - Je 35-jarige zus, heeft vorige maand haar uitslag ontvangen. Zij had ook geen HPV en mag al over vijf jaar weer een uitstrijkje laten maken.

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk

Praktijksituatie 1 Rollenspel mevrouw Hassan

Rol: Doktersassistente

Mevrouw Hassan belt de huisartsenpraktijk

Gegevens voor de rol van doktersassistente:

Op een rustig moment in de huisartsenpraktijk, word je gebeld door mevrouw Hassan. Zij heeft enkele vragen voor je.

Begin het gesprek zoals je dat normaal ook doet, zodat je weet wie ze is en waarvoor ze belt.

Beantwoord haar vragen zo goed mogelijk. Daarbij is je doel de vraag en het achterliggende gevoel van mevrouw zo optimaal mogelijk helder te krijgen en haar gerust te stellen.

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk

Praktijksituatie 1 Rollenspel mevrouw Hassan

Rol: Observant

Mevrouw Hassan belt de huisartsenpraktijk

Gegevens voor de observant:

- Mevrouw Hassan is 40 jaar.
- Ze rookt.
- Ze heeft vier weken geleden een uitstrijkje laten maken.
- Gisteren heeft zij de uitslagbrief ontvangen met daarin de boodschap dat ze geen HPV heeft en over tien jaar weer een uitnodiging ontvangt.
- Mevrouw Hassan voelt zich er niet veilig bij, dat zij over tien jaar pas weer mee kan doen. Ze denkt dat als ze binnenkort een HPV-infectie krijgt, ze binnen tien jaar baarmoederhalskanker heeft.
- Bovendien wordt haar zus van 35 jaar met dezelfde uitslag wel over vijf jaar weer uitgenodigd.
- Zij gaat bellen met de doktersassistente om een aantal vragen over dit uitnodigingsinterval te stellen.

Beoordeel de informatie die de doktersassistente aan mevrouw geeft (te weinig, te veel, relevant of juist niet, etc.). Let hierbij ook op of de assistente het luisteren, samenvatten en doorvragen inzet (LSD-techniek).

Geef aan wat goed ging en waar verbetering mogelijk is. Gebruik hiervoor onderstaand overzicht.

Observatielijst	V	+/-	X
Weet de doktersassistente de oorzaak van de onrust bij mevrouw Hassan helder te krijgen?			
Opmerking:			
Zet de doktersassistente de LSD-techniek in?			
Voorbeelden van momenten waar ze dat goed deed:			
Voorbeelden van momenten waar ze dat beter had kunnen doen:			
De doktersassistente legt goed uit waarom een interval van tien jaar voor mevrouw Hassan veilig is?			
Opmerking:			
Is mevrouw Hassan echt gerustgesteld denk je?			
Waarom wel/niet:			
Wat ging goed?			
Suggesties/verbetertips:			

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk
Praktijksituatie 1 Casus mevrouw Hassan

In de volgende alinea wordt een praktijksituatie geschetst. Probeer je in te leven in de situatie.

Op een rustig moment in de praktijk word je gebeld door mevrouw Hassan. Ze is 40 jaar en heeft vier weken geleden een uitstrijkje laten maken. Gisteren heeft ze de uitslagbrief ontvangen met de boodschap dat ze geen HPV heeft en over tien jaar weer een uitnodiging ontvangt.

Mevrouw Hassan voelt zich er niet veilig bij dat zij over tien jaar pas weer mee kan doen.

Mevrouw Hassan vraagt: *"Als ik volgende week HPV oloop, heb ik toch zeker binnen tien jaar baarmoederhalskanker. Tien jaar wachten lijkt me echt niet veilig. Zeker omdat mijn weerstand heel laag is. Ik pak altijd ieder griepje mee."*

a. Welk antwoord geef je?

Beantwoord deze vraag individueel.

Mevrouw Hassan vraagt: *"Mijn zus van 35 heeft vorige maand haar uitslag ontvangen. Zij had ook geen HPV, maar zij mag wel over vijf jaar weer een nieuw uitstrijkje laten maken?"*

b. Welk antwoord geef je?

Beantwoord deze vraag individueel.

c. Bespreek nu in kleine groepen hoe je reageert in een situatie zoals deze.

- Wat vind je van de reactie van je groepsgenoot?
- Zou jij ook zo reageren?
- Waarom zou je wel of niet zo reageren?

Checklist: Mevrouw Hassan

Goed

- Je probeert met open vragen te achterhalen waarom ze zich zorgen maakt.
- Je probeert haar gerust te stellen met informatie die je geeft.
- Je legt uit dat vrouwen, als ze geen HPV hebben op hun 35ste na vijf jaar worden uitgenodigd en op hun 40ste na tien jaar. Dit is zo bepaald.
- Je legt uit dat de ontwikkeling van een langdurige HPV-besmetting naar baarmoederhalskanker meestal meer dan 15 jaar duurt en de termijn van tien jaar veilig is.
- Je geeft daarbij aan dat ook al krijgt mevrouw Hassan in de tussentijd HPV, dan ruimt het lichaam het meestal zelf op binnen twee jaar.

Fout:

- Je zegt dat een vrouw van 35 jaar wel binnen vijf jaar baarmoederhalskanker kan krijgen.
- Je adviseert haar na vijf jaar een uitstrijkje te laten maken voor de zekerheid.
- Je bevestigt de zorgen van mevrouw Hassan.

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk

Praktijksituatie 2 Rollenspel mevrouw Grottenberg

Rol: Cliënt

Mevrouw Grottenberg komt voor een controle-uitstrijkje na zes maanden

Gegevens voor de rol van mevrouw Grottenberg:

- Je bent 50 jaar.
- Zes maanden geleden is geconstateerd dat je HPV had, maar dat er geen afwijkende cellen waren.
- Je zit in de spreekkamer bij de doktersassistente waar jullie het gesprek voeren voorafgaand aan het controle-uitstrijkje.
- Je hebt de volgende vragen:
 - Je geeft aan dat je erg ongerust bent dat in de tussentijd baarmoederhalskanker is ontstaan.
 - Je geeft aan dat je blij bent dat er nu weer wordt gekeken of je nog HPV hebt en hoe het met de cellen is.
 - Je vraagt hoe je HPV hebt gekregen. Je hebt gelezen dat je het niet alleen kunt krijgen door seks, maar ook op andere manieren. Je vraagt je af hoe dat zit.
 - Je geeft, plotseling verontrust, aan dat je vriendin en jij al 23 jaar bij elkaar zijn en trouw zijn aan elkaar. Je vraagt hoe het dan kan dat dit virus niet al eerder afwijkingen heeft veroorzaakt. Weifelend stel je dat je dan toch korter geleden besmet zou moeten zijn.
 - Vraag of je erop kan vertrouwen dat je vriendin niet vreemd is gegaan.

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk

Praktijksituatie 2 Rollenspel mevrouw Grottenberg

Rol: Doktersassistente

Mevrouw Grottenberg komt voor een controle-uitstrijkje na zes maanden

Gegevens voor de rol van doktersassistente:

In de spreekkamer voer je een gesprek voorafgaand aan een controle-uitstrijkje na zes maanden met mevrouw Grottenberg. Zij heeft enkele vragen over HPV.

Beantwoord haar vragen zo goed mogelijk.

Je doel is om de vragen en het achterliggende gevoel van mevrouw helder te krijgen, de boodschap die je brengt te normaliseren en haar gerust te stellen.

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk

Praktijksituatie 2 Rollenspel mevrouw Grottenberg

Rol: Observant

Mevrouw Grottenberg komt voor een controle-uitstrijkje na zes maanden

Gegevens voor de observant:

- Mevrouw Grottenberg is 50 jaar.
- Zes maanden geleden is geconstateerd dat zij HPV had, maar dat er geen afwijkingen de cellen waren.
- Ze zit met de doktersassistente in de spreekkamer waar zij het gesprek voeren voorafgaand aan het controle-uitstrijkje.
- Ze heeft een aantal vragen over HPV.
- Mevrouw Grottenberg gaat ervan uit dat bij dit controle-uitstrijkje nogmaals gekeken wordt naar aanwezigheid van HPV én celbeeld. Dit is niet natuurlijk niet zo, het controle-uitstrijkje wordt alleen beoordeeld op afwijkende cellen.
- Haar onderliggende gevoel is dat ze zich afvraagt of haar vriendin (met wie ze al 23 jaar samen is) vreemd is gegaan.

Beoordeel de informatie die de doktersassistente aan mevrouw geeft (te weinig, te veel, relevant of juist niet, etc.). Let hierbij ook op of de assistente haar boodschap normaliseert.

Geef aan wat goed ging en waar verbetering mogelijk is. Gebruik hiervoor onderstaand overzicht.

Observatielijst	V	+/-	X
Kreeg de doktersassistente de vragen en het onderliggende gevoel van mevrouw helder?			
Opmerking:			
Normaliseerde de doktersassistente het hebben van HPV en de overdracht hiervan?			
Benoem voorbeelden van waar ze dit goed deed:			
Noem voorbeelden waar ze dit beter had kunnen doen:			
Verliep het informeren door de doktersassistente soepel en gaf ze de juiste informatie?			
Opmerking:			
Is mevrouw Grottenberg echt gerustgesteld denk je?			
Waarom wel/niet:			
Wat ging goed?			
Suggesties/verbetertips:			

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk

Praktijksituatie 2 Casus mevrouw Grottenberg

In de volgende alinea wordt een praktijksituatie geschetst. Probeer je in te leven in de situatie.

Je voert een gesprek met mevrouw Grottenberg voorafgaand aan het controle-uitstrijkje. Zes maanden geleden is geconstateerd dat zij HPV had, maar dat er geen afwijkende cellen waren. Mevrouw Grottenberg is 50 jaar en komt erg ongerust over.

Mevrouw Grottenberg zegt: *"Ik maak me erg veel zorgen of er in de afgelopen zes maanden baarmoederhalskanker is ontstaan. Ik ben blij dat er nu opnieuw een uitstrijkje wordt gemaakt en dat er wordt gekeken of ik nog steeds HPV heb en hoe het met de cellen is."*

- a. Wat is jouw reactie?

Beantwoord deze vraag individueel.

Mevrouw Grottenberg vraagt: *"Hoe heb ik dat HPV eigenlijk gekregen? Ik heb gelezen dat je HPV niet alleen kunt krijgen door seks, maar ook op andere manieren. Hoe zit dat?"*

- b. Welk antwoord geef je?

Beantwoord deze vraag individueel.

Mevrouw Grottenberg vraagt: *"Ik heb al bijna 23 jaar een vaste relatie met mijn vriendin. De vorige keer dat we meededen aan het onderzoek, hadden we allebei geen HPV. Betekent dit nu dat mijn vriendin is vreemdgegaan?"*

- c. Welk antwoord geef je?

Beantwoord deze vraag individueel.

- d. Bespreek nu in kleine groepen hoe je reageert in een situatie zoals deze.

- Wat vind je van de reactie van je groepsgenoot?
- Zou jij ook zo reageren?
- Waarom zou je wel of niet zo reageren?

Checklist: Mevrouw Grottenberg

Goed

- Je probeert met open vragen te achterhalen waarom ze zich zorgen maakt.
- Je probeert haar gerust te stellen met informatie die je geeft.
- Je legt uit dat:
 - De ontwikkeling van een langdurige HPV-besmetting naar baarmoederhalskanker meestal meer dan 15 jaar duurt en dat het dus niet waarschijnlijk is dat er plotseling binnen zes maanden tijd baarmoederhalskanker is ontstaan.
 - Je lichaam HPV meestal zelf opruimt binnen twee jaar.
 - Het controle-uitstrijkje niet wordt getest op HPV omdat het vorige uitstrijkje een half jaar geleden was en de kans aanwezig is dat het lichaam de HPV nog niet heeft opgeruimd.
- Je legt uit dat:
 - Het belangrijk is om met dit uitstrijkje te kijken of de cellen nog gezond zijn.
 - Als de cellen geen afwijkingen hebben het veilig is om na vijf jaar weer een uitstrijkje te laten maken, omdat de ontwikkeling van een langdurige HPV-besmetting naar baarmoederhalskanker dus meestal meer dan 15 jaar duurt.
 - Als er wel afwijkende cellen zijn, de gynaecoloog verder onderzoek zal doen.
- Je legt uit dat je HPV kunt krijgen door te vrijen met iemand die besmet is. Het virus zit op en rond de penis of de vagina. Tijdens vrijen kan het virus ook op andere plekken komen. Bijvoorbeeld aan de handen en in de mond.
- Je legt uit dat HPV door huid-op-huid contact rond de penis of vagina kan worden overgedragen.
- Je legt uit dat het een heel besmettelijk virus is, dat acht op de tien vrouwen eens in haar leven heeft.
- Je geeft aan dat HPV al langer in een hele kleine hoeveelheid in je lichaam aanwezig kan zijn geweest zonder dat het afwijkende cellen kon veroorzaken. Nu is het HPV actief geworden en daarom is het gevonden met de test. Mevrouw Grottenberg (of haar partner) kan HPV dus al lang geleden hebben opgelopen. Je kunt daarom niet herleiden van wie je het hebt gekregen.

Fout:

- Je bevestigt dat er een HPV-test gedaan wordt op het controle-uitstrijkje.
- Je zegt dat je HPV kunt krijgen door huid-op-huid-contact, dus ook door iemand een hand te geven.
- Je zegt dat je alléén HPV kunt krijgen door penetratie tijdens het vrijen.
- Je zegt dat ze de HPV zeker van haar vriendin moet hebben gekregen als ze met niemand anders seks heeft gehad.
- Je geeft de indruk dat het hebben van HPV wel bijzonder is bij een vaste relatie.

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk

Praktijksituatie 3 Rollenspel mevrouw Post

Rol: Cliënt

Mevrouw Post komt voor het uitstrijkje

Gegevens voor de rol van mevrouw Post:

- Je bent 30 jaar en doet voor het eerst mee.
- Je probeert sinds drie maanden zwanger te worden met je vriend.
- Een week geleden heb je je laatste menstruatie gehad en je weet dus zeker dat je nu niet zwanger bent.
- Je gedraagt je nogal onzeker omdat je niet weet of je wel zwanger mag worden als je HPV zou hebben.
- Je hebt de volgende vragen:
 - Je wilt weten hoe je HPV kunt krijgen.
 - Stel dat je HPV hebt, mag je dan wel zwanger worden?
 - Is HPV ook schadelijk voor de baby?
 - Hoe kom je van HPV af?

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk

Praktijksituatie 3 Rollenspel mevrouw Post

Rol: Doktersassistente

Mevrouw Post komt voor het uitstrijkje

Gegevens voor de rol van doktersassistente:

In de behandelruimte zit mevrouw Post. Ze is 30 jaar en doet voor het eerst mee. Ze heeft geen kinderen, partner is onbekend.

Ze komt wat onzeker over. Je vraagt je af of ze misschien maagd is? Je vult samen met haar het labformulier in en probeert te achterhalen of ze maagd is.

Geef mevrouw Post ook ruimte om vragen te stellen en probeer deze zo goed mogelijk te beantwoorden.

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk

Praktijksituatie 3 Rollenspel mevrouw Post

Rol: Observant

Mevrouw Post komt voor het uitstrijkje

Gegevens voor de observant:

- Mevrouw Post is 30 jaar.
- Ze doet voor het eerst mee.
- Ze gedraagt zich nogal onzeker.
- De doktersassistente probeert te achterhalen of mevrouw Post maagd is.
- Mevrouw Post en haar vriend proberen juist zwanger te worden. Ze weet zeker dat ze op dit moment niet zwanger is, omdat ze een week geleden heeft gemenstrueerd.
- Mevrouw Post heeft een aantal vragen over HPV:
 - Ze vraagt zich af hoe je aan HPV kunt komen.
 - Stel nu dat ze HPV heeft, mag ze dan wel zwanger worden?
 - Is HPV ook schadelijk voor de baby?
 - Hoe komt ze van HPV af.

Beoordeel de informatie die de doktersassistente aan mevrouw geeft (te weinig, te veel, relevant of juist niet, etc.). Let hierbij ook op of de assistente het luisteren, samenvatten en doorvragen inzet (LSD-techniek).

Geef aan wat goed ging en waar verbetering mogelijk is. Gebruik hiervoor onderstaand overzicht.

Observatielijst	V	+/-	X
Weet de doktersassistente op een natuurlijke manier te achterhalen of mevrouw Post maagd is?			
Opmerking:			
Weet de doktersassistente de oorzaak van de onzekerheid bij mevrouw Post helder te krijgen?			
Opmerking:			
Zet de doktersassistente de LSD-techniek in?			
<p>Voorbeelden van momenten waar ze dat goed deed:</p> <p>Voorbeelden van momenten waar ze dat beter had kunnen doen:</p>			
De doktersassistente beantwoordt de vragen van mevrouw Post duidelijk			
Opmerking:			
Wat ging goed?			
Suggesties/verbetertips:			

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk

Praktijksituatie 3 Casus mevrouw Post

In de volgende alinea wordt een praktijksituatie geschetst. Probeer je in te leven in de situatie.

Je hebt mevrouw Post uitgenodigd in de behandelruimte waar je het uitstrijkje gaat maken. Je voert een intakegesprek met haar. Ze is 30 jaar en doet voor het eerst mee. Ze komt wat onzeker en nerveus op je over. Je vraagt je af of mevrouw Post misschien maagd is.

- a. Hoe zou je dat aan haar willen vragen?

Beantwoord deze vraag individueel.

Mevrouw Post geeft aan dat zij en haar vriend juist zwanger proberen te worden. De laatste menstruatie was een week geleden en ze weet dus zeker dat ze nu niet zwanger is. Je maakt het uitstrijkje.

Drie weken later belt ze je ongerust op. Ze heeft de uitslag per brief ontvangen: HPV+ en een PAP1. Mag ze nu wel zwanger worden? En als ze nu al zwanger is, is dat HPV dan schadelijk voor haar baby?

- b. Hoe reageer je?

Beantwoord de vraag individueel.

Nadat je uitleg hebt gegeven aan haar wil ze nog weten hoe ze dat HPV eigenlijk heeft gekregen en wat ze kan doen om zo snel mogelijk van dat HPV af te komen.

- c. Welk antwoord geef je?

Beantwoord deze vraag individueel.

- d. Bespreek nu in kleine groepen hoe je reageert in een situatie zoals deze.

- Wat vind je van de reactie van je groepsgenoot?
- Zou jij ook zo reageren?
- Waarom zou je wel of niet zo reageren?

Checklist: Mevrouw Post

Goed

- Je vraagt of ze tegen het onderzoek opziet.
- Je vraagt of ze wel eens geslachtsgemeenschap heeft gehad. Dit kun je bijvoorbeeld doen bij het uitvragen van de klachten op het laboratoriumformulier. Je vraagt: 'Heeft u wel eens klachten van bloedverlies na geslachtsgemeenschap?' Met als volgende vraag: 'Heeft u wel eens geslachtsgemeenschap gehad?'
- Je legt uit waarom je wilt weten of ze geslachtsgemeenschap heeft gehad. Je zegt dat de kans heel klein is dat ze HPV heeft opgelopen als ze geen seksueel contact met iemand heeft gehad. Ook geef je aan dat het inbrengen van een speculum moeilijker kan gaan.
- Je geeft haar de ruimte om vragen te stellen.
- Je geeft aan dat ze gewoon zwanger kan worden. De cellen zijn in orde, dus er is geen reden om aan te nemen dat ze risico loopt op het ontwikkelen van baarmoederhalskanker op korte termijn.
- Je legt uit dat de ontwikkeling van een langdurige HPV-besmetting naar baarmoederhalskanker meestal meer dan 15 jaar duurt.
- Zes maanden na de bevalling kan er opnieuw een uitstrijkje gemaakt worden om te kijken of de cellen nog steeds in orde zijn.
- Je geeft aan dat HPV niet schadelijk is voor de baby.
- Je legt uit dat je HPV kunt krijgen door te vrijen met iemand die besmet is. Het virus zit op en rond de penis of de vagina. Tijdens het vrijen kan het virus ook op andere plekken komen. Bijvoorbeeld aan de handen en in de mond.
- Je legt uit dat HPV door huid-op-huid contact rond de penis of vagina kan worden overgedragen.
- Je legt uit dat het een heel besmettelijk virus is, dat acht op de tien vrouwen het virus een keer in haar leven heeft. Geef ook aan dat in bijna alle gevallen het lichaam het virus weer vanzelf opruimt, meestal binnen twee jaar.
- Je geeft aan er geen medicijnen zijn tegen HPV. Dat factoren, zoals roken en afweerverlagende medicijnen, de kans verkleinen dat je lichaam het HPV zelf opruimt.

Fout:

- Je gebruikt steeds het woordje 'nog':
 - Je vraagt of ze nog maagd is.
 - Je vraagt of ze nog nooit gemeenschap heeft gehad.
- Je geeft geen uitleg over waarom het belangrijk is om te weten of ze maagd is.
- Je zegt dat ze absoluut niet zwanger mag worden op dit moment.
- Je zegt dat je HPV kunt krijgen door huid-op-huid-contact, dus ook door iemand een hand te geven.
- Je zegt dat je alléén HPV kunt krijgen door penetratie tijdens het vrijen.

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk

Praktijksituatie 4 Rollenspel mevrouw Novak

Rol: Cliënt

Mevrouw Novak wordt gebeld door de doktersassistente.

Gegevens voor de rol van mevrouw Novak:

- Je bent 35 jaar.
- Je hebt drie weken geleden een uitstrijkje laten maken.
- Je wordt plotseling opgebeld door de doktersassistente met de uitslag van het uitstrijkje.
- Je schrikt zo van haar telefoontje dat je maar half luistert naar haar verhaal.
- Je hoort alleen dat je moet worden doorverwezen naar de gynaecoloog.
- Je gaat er van uit dat je baarmoederhalskanker hebt.
- Je stelt de volgende vragen:
 - Wat gaat er gebeuren nu je baarmoederhalskanker hebt?
 - Kunnen ze de baarmoederhalskanker nog behandelen?
- Als de doktersassistente je gerust kan stellen en duidelijk kan maken dat er geen sprake van baarmoederhalskanker is, stel je de volgende vragen:
 - Als je geen baarmoederhalskanker hebt waarom moet je dan naar de gynaecoloog?
 - Wat gaat de gynaecoloog dan doen?
 - Kan de doktersassistente niet beter over een jaar opnieuw een uitstrijkje maken?

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk

Praktijksituatie 4 Rollenspel mevrouw Novak

Rol: Doktersassistente

Mevrouw Novak wordt gebeld door de doktersassistente.

Gegevens voor de rol van doktersassistente:

Mevrouw Novak (35 jaar) heeft drie weken geleden een uitstrijkje laten maken. Je hebt vandaag de uitslag binnen gekregen: HPV positief en een PAP2. Je belt haar op om de uitslag uit te leggen en de doorverwijzing naar de gynaecoloog te regelen.

Begin het gesprek zoals je dat normaal ook doet en leg haar de uitslag uit.

Beantwoord haar vragen zo goed mogelijk. Daarbij is je doel dat ze zich niet veel zorgen maakt over de uitslag en de doorverwijzing naar de gynaecoloog.

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk

Praktijksituatie 4 Rollenspel mevrouw Novak

Rol: Observant

Mevrouw Novak wordt gebeld door de doktersassistente.

Gegevens voor de observant:

- Mevrouw Novak is 35 jaar.
- Ze heeft drie weken geleden een uitstrijkje laten maken.
- Ze wordt plotseling opgebeld door de doktersassistente met de uitslag van het uitstrijkje.
- Ze schrikt zo van het telefoontje dat ze maar half luistert naar de uitleg van de doktersassistente.
- Ze hoort alleen dat ze moet worden doorverwezen naar de gynaecoloog.
- Ze gaat er van uit dat ze baarmoederhalskanker heeft en stelt de volgende vragen:
 - Wat gaat er gebeuren nu ze baarmoederhalskanker heeft?
 - Kunnen ze de baarmoederhalskanker nog behandelen?
- Als de doktersassistente haar gerust kan stellen en duidelijk kan maken dat er geen sprake van baarmoederhalskanker is, heeft ze nog een aantal vragen:
 - Als ze geen baarmoederhalskanker heeft waarom moet ze dan naar de gynaecoloog?
 - Wat gaat de gynaecoloog dan doen?
 - Kan de doktersassistente niet beter over een jaar opnieuw een uitstrijkje maken?

Beoordeel de informatie die de doktersassistente aan mevrouw geeft (te weinig, te veel, relevant of juist niet, etc.).

Geef aan wat goed ging en waar verbetering mogelijk is. Gebruik hiervoor onderstaand overzicht.

Observatielijst	V	+/-	X
Legt de doktersassistente op een goede manier de uitslag HPV+ en een PAP2 uit?			
Opmerking:			
Verliep het informeren door de doktersassistente soepel en gaf ze de juiste informatie?			
Benoem voorbeelden van waar ze dit goed deed:			
Noem voorbeelden waar ze dit beter had kunnen doen:			
Is mevrouw Novak echt gerustgesteld denk je?			
Waarom wel/niet:			
Denk je dat mevrouw Novak uiteindelijk naar de gynaecoloog gaat?			
Waarom wel/niet:			
Wat ging goed?			
Suggesties/verbetertips:			

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk

Praktijksituatie 4 Casus mevrouw Novak

In de volgende alinea wordt een praktijksituatie geschetst. Probeer je in te leven in de situatie.

Mevrouw Novak (35 jaar) heeft drie weken geleden een uitstrijkje laten maken. Je hebt vandaag de uitslag binnen gekregen: HPV positief en een PAP2. Je belt haar op om de uitslag uit te leggen en de doorverwijzing naar de gynaecoloog te regelen.

a. Wat vertel je aan mevrouw Novak aan de telefoon?

Beantwoord deze vraag individueel.

Mevrouw Novak schrikt erg van de doorverwijzing naar de gynaecoloog en blijkbaar heeft ze weinig van je verdere verhaal gehoord. Ze vraagt: *"Heb ik nu baarmoederhalskanker?"*

b. Hoe reageer je?

Beantwoord de vraag individueel.

Nadat je uitleg hebt gegeven aan mevrouw Novak begrijpt ze beter dat er nog geen sprake is van baarmoederhalskanker. Ze begrijpt niet goed waarom ze nu doorverwezen moet worden naar de gynaecoloog. Ze vraagt: *"Maar wat gaat de gynaecoloog dan nu doen? Waarom moet ik daarnaartoe?"*

c. Hoe reageer je?

Beantwoord de vraag individueel.

d. Bespreek nu in kleine groepen hoe je reageert in een situatie zoals deze.

- Wat vind je van de reactie van je groepsgenoot?
- Zou jij ook zo reageren?
- Waarom zou je wel of niet zo reageren?

Checklist: Mevrouw Novak

Goed

- Je legt uit dat mevrouw Novak HPV heeft en dat er licht afwijkende cellen in het uitstrijkje zijn gevonden.
- Je geeft haar de ruimte om vragen te stellen.
- Je legt uit dat:
 - Er geen sprake is van baarmoederhalskanker.
 - Dat je lichaam HPV en licht afwijkende cellen zelf kan opruimen.
 - Dat er mogelijk geen behandeling nodig is bij de gynaecoloog.
- Je legt uit dat:
 - Mevrouw toch naar de gynaecoloog wordt doorverwezen omdat alleen de gynaecoloog kan onderzoeken of er sprake is van een voorstadium van baarmoederhalskanker.
 - De gynaecoloog een voorstadium van baarmoederhalskanker goed kan behandelen en dat er dan voorkomen kan worden dat er baarmoederhalskanker ontstaat.

Fout:

- Je geeft aan dat er waarschijnlijk sprake is van baarmoederhalskanker en dat alleen de gynaecoloog dit kan bepalen.
- Je geeft aan dat je de doorverwijzing naar de gynaecoloog ook erg snel vindt en een herhaaluitstrijkje bij de huisarts over een jaar beter zou zijn.

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk

Praktijksituatie 5 Casus mevrouw Alaoui (optioneel)

'Wat zou je zeggen als...?'

In de volgende alinea wordt een praktijksituatie geschetst. Probeer je in te leven in de situatie.

Je staat op een dinsdagmorgen in de praktijk en er staat een allochtone vrouw van middelbare leeftijd voor je aan de balie. Ze zwaait wanhopig met een uitnodiging voor het bevolkingsonderzoek.

"Ik snap er helemaal niets van. Waarom moet ik meedoen aan een onderzoek, ik ben toch niet ziek?"

De vrouw maakt zich duidelijk ongerust, want ze begrijpt dat het onderzoek iets met kanker te maken heeft, iets waar ze bang voor is.

Achtergrondinformatie:

Mevrouw Alaoui is 40 jaar oud en heeft nog nooit eerder meegedaan aan het bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker. Mevrouw Alaoui is van Marokkaanse afkomst en beheerst de Nederlandse taal niet heel erg goed.

a. Hoe zou jij reageren op mevrouw Alaoui?

Beantwoord de vraag individueel.

b. Bespreek nu in kleine groepen hoe je reageert in een situatie zoals deze.

- Wat vind je van de reactie van je groepsgenoot?
- Zou jij ook zo reageren?
- Waarom zou je wel of niet zo reageren?

Checklist: Mevrouw Alaoui (optioneel)

Goed

- Je legt met eenvoudig taalgebruik uit wat het onderzoek inhoudt en wat het doel ervan is.
- Je probeert met vragen te achterhalen waar ze precies bang voor is.
- Je legt stapsgewijs de werkwijze van het onderzoek uit. Eventueel gebruik je afbeeldingen van het onderzoek.
- Je informeert de vrouw waarom het belangrijk is om mee te doen met het bevolkingsonderzoek.
- Je zegt dat HPV erg besmettelijk is en acht op de tien vrouwen dit eens in haar leven krijgt.
- Je geeft aan dat elke vrouw baarmoederhalskanker kan krijgen, en dat het aantal partners daarmee niets te maken heeft.
- Je zegt dat vrouwen bij een voorstadium van baarmoederhalskanker meestal geen klachten hebben.
- Je geeft aan dat door het onderzoek je al vroeg kan ontdekken of je risico hebt op baarmoederhalskanker. Je zegt dat door vroege behandeling kanker kan worden voorkomen en de behandeling ook minder zwaar is.
- Je zegt eventueel nog dat het onderzoek geen geld kost.
- Je geeft mevrouw Alaoui de kans om vragen te stellen en beantwoordt de vragen correct en volledig.
- Je houdt rekening met de culturele context (vanwege het geloof van mevrouw Alaoui mag een man het onderzoek niet uitvoeren).
- Je toont begrip voor de gevoelens en beleving van mevrouw Alaoui, zonder hierin mee te gaan.
- Je probeert eventuele gevoelens van angst of schaamte weg te nemen.
- Je biedt de vrouw voldoende ruimte om zelf een keuze te maken.

Fout:

- Je geeft uitleg, maar met te moeilijke woorden.
- Je toont geen begrip.
- Je geeft informatie zonder dit af te stemmen op de culturele context en de informatiebehoefte van mevrouw Alaoui.

Bijlage 3 Communicatie in de praktijk

Praktijksituatie 6 Casus eigen ervaring (optioneel)

'Wat zou je zeggen als...?'

Sommige deelnemers aan de Basisscholing/Vervolgscholing Cervixscreening hebben al ervaring met het maken van uitstrijkjes. Maak gebruik van deze ervaring voor de volgende opdracht.

a. Eén deelnemer schetst een situatie waarbij ze het lastig vond om op de juiste wijze te communiceren. Bespreek deze situatie vervolgens met je groepje. Hebben meer deelnemers een situatie geschetst, kies dan één praktijksituatie uit.

b. Schrijf beknopt op wat er gebeurde.

c. Hoe zou jij reageren in deze situatie?

Beantwoord de vraag individueel.

d. Bespreek nu in kleine groepen hoe je reageert in een situatie zoals deze.

- Wat vind je van de reactie van je groepsgenoot?
- Zou jij ook zo reageren?
- Waarom zou je wel of niet zo reageren?